

Fənn sillabusu:
(işçi tədris proqramı)

İxtisas: 6007004 "Baytarlıq təbabəti"

Fakültə: "Baytarlıq"

Kafedra: "Baytarlıq və zoomühəndislik elmləri"

I.Fənn haqqında məlumat:

Fənnin adı: "Parazitologiya və invazion xəstəliklər" – 2 Proqram Azərbaycan Respublikası Elm və Təhsil Nazirliyi Lənkəran Dövlət Universitetinin Elmi Şurasının 09.07.2025 – ci il tarixli 06 sayılı qərarı ilə "Parazitologiya və invazion xəstəliklər" fənn proqramının nəşrinə icazə verilmişdir.

Kodu: İPF –B23.2

Tədris ili: IV (2025/2026)

Semestr: VIII(yaz)

Tədris yükü: Cəmi: 150 saat. Auditoriyadan kənar 105 saat. Auditoriya saati 45 saat.
(30 saat müəhazirə, 15 saat laboratoriya)

Tədris forması: Əyani

Tədris dili: Azərbaycan dili

AKTS üzrə kredit: 5

II.Müəllim haqqında məlumat:

Mühazirə: Dosent: Bilalov Rəhim Məmiş oğlu

Laboratoriya: Dosent: Qarayev Vəli Xanbaba oğlu

Məsləhət günləri və saati: İl gün 14⁰⁰ – 16⁰⁰

E-mail ünvanı: rahim19511951@mail.ru

Kafedra ünvanı: Lənkəran şəhər Füzuli küç.70, LDU – nun 1 sayılı tədris binası

III.Tövsiyə olunan dərslik, dərs vəsaiti və metodik vəsaitlər:

Əsas ədəbiyyat:

1. A.Q.Məmmədov, Y.H.Hacıyev, H.M.Şirinov, Ə.Ə.Ağayev "Baytarlıq parazitologiyası" (Məlumat kitabı) Bakı -1986.

2. E.Q. Qocayev Parazitologiya və Kənd təsərrüfatı heyvanlarının invazion xəstəlikləri, (Dərs vəsaiti) Bakı – 1984

3. М.Ш.Акбаев, А.А.Водянов, Н.Е. Косминков, А.И.Ятусевич, П.И.Пашкин, Ф.И. Василевич – Паразитология и инвазионных болезни животных. (учебник для вузов) Москва «Колос» - 1998

4.R.M.Bilalov "Parazitologiya və heyvanların invazion xəstəlikləri" LDU Lənkəran 2021.

5. R.M.Bilalov Anatomiya, ali məktəblər üçün dərs vəsaiti, Bakı 2024

6. E.Q.Qocayev Kənd təsərrüfatı heyvanlarının prioplazmodozları monoqrafiya, Gəncə, AKTA, 2008

IV.Prerezkvizitlər:Fənnin tədrisi üçün öncədən anatomiya, patoloji fiziologiya, patoloji anatomiya, mikrobiologiya, immunologiya, virusologiya fənninin tədrisi vacibdir.

V. Korekvizitlər: Bu fənnin tədrisi ilə eyni vaxta başqa fənlərdə tədris olunmasına zərurət yoxdur.

VI.Fənnin təsviri və məqsədi:

Parazitologiya və invazion xəstəliklər fənni parazitlar xəstəliklərdən, onlara qarşı mübarizə tədbirlərindən, elmin və qabaqcıl təcrübənin nailiyyətlərindən hərtərəfli bəhs edilir. Parazitizm hadisəsi müxtəlif növlərdən olan iki orqanizm arasında ehtiva münasibət formasıdır ki, onlardan biri yəni (parazit) digərindən qida mənbəyi və yaşayış mühiti kimi istifadə edilir. Beləliklə, bir tərəfdən heyvan orqanizmini zəiflədərək, onların yolxucu xəstəliklərə qarşı müqavimətini azaldır, digər tərəfdən isə dəridə emələ gətirdikləri zədəli yerlərdə mikroorqanizmlərin çoxalmaları və xəstəlik törəmələri üçün şərait yaradırlar. Bizən isə özlerimikroorqanizmləri, xüsusən patogen mikroob və bakteriyaları mexaniki olaraq yayılır. Parazitar xəstəliklərin əksəriyyəti Azərbaycan şəraitində geniş yayılmış və onların biologiyası, epizootologiyası, ələlxüsus onlara qarşı müalicə və profilaktika tədbirləri ətraflı öyrənilmişdir. Heyvanların darixi parazitoloji xəstəliklərin qarşı işlənilib hazırlanmış dəyərli elmi praktiki təkliflər təsərrüfatlarda geniş tətbiq edilir.

VII.Davamiyyətə verilən tələblər: Fənn üzrə smestr ərzində buraxılmış auditoriya saatlarının ümumi sayı Elmi Şuranın 16 may 2024- cü il tarixli qərarına uyğun olaraq davamiyyət meyarları nəzərə alınmaqla müəyyən olunmuş həddən yuxarı olduğu halda tələbə həmin fəndən imtahana buraxılmır, onun həmin fənn üzrə akademik borcu qalır.

VIII.Qiymətləndirmə:Tələbələrin biliyi 100 ballı sistemlə qiymətləndirilir. Bundan 50 balı tələbə semestr ərzində, 50 balı isə imtahanda toplayır. Semestr ərzində toplanan 50 bala aşağıdakılar aiddir:20 bal seminar və laboratoriya dərslərində fəaliyyətinə görə 30 bal kollokviumların nəticələrinə görə. Qiymətləndirmə zamanı Elmi Şuranın 16 may 2024- cü il tarixli qərarına uyğun olaraq qiymətləndirmə meyarları nəzərə alınır.

İmtahan biletinə bir qayda olaraq fənni əhatə edən 5 sual daxil edilir.

Qiymət meyarları aşağıdakılardır:

- 10 bal- tələbə keçilmiş materiala dərindən başa düşür, cavabı dəqiq və hərtərəflidir.
- 9 bal- tələbə keçilmiş material tam başa düşür,cavabı dəqiqdir və mövzunun mətnini tam açma bilir.
- 8 bal-tələbə cavabında ümumi xarakterli bəzi qüsurlara yol verir.
- 7 bal- tələbə keçilmiş materialı başa düşür, lakin nəzəri cəhətdən bəzi qüsurlara yol verir.
- 6 bal-tələbənin cavabına əsasən düzgündür.
- 5 bal-tələbənin cavabında çatışmamazlıqlar var, mövzunu tam əhatə edə bilmir.
- 4 bal-tələbənin cavabı qismən doğrudur, lakin mövzunu izah edərkən bəzi səhvlərə yol verir.
- 3 bal-tələbənin mövzudan xəbəri var, lakin fikrini əsaslandırma bilmir.
- 1-2 bal-tələbənin mövzudan qismən xəbəri var.
- 0 bal – suala cavab yoxdur.

Tələbənin imtahanda topladığı balın miqdarı 17-dən az olmamalıdır. Əks təqdirdə tələbənin imtahan göstəriciləri semestr ərzində tədris fəaliyyəti nəticəsində topladığı bala əlavə olunmur.

Semestr nəticəsinə görə yekun qiymətləndirmə (imtahan və imtahana qədərki ballar əsasında)

№	Bal	Qiymət	
		Sözlə	Hərflə
1.	91-100	əla	A
2.	81-90	çox yaxşı	B
3.	71-80	Yaxşı	C
4.	61-70	Kafi	D
5.	51-60	qənaətbəxş	E
6.	50 və ondan aşağı	qeyri-kafi	F

IX. Davranış qaydaları pozulması: Tələbə Universitetin daxili nizam – intizam qaydalarını pozduqda onun haqqında əsasnamədə nəzərdə tutulan qaydada tədbir görülməkdir.

X. Təqvim mövzu planı: Cəmi 45 saat. (30 saat mühazirə, 15 saat laboratoriya)

Nö	Mühazirə	Saat	Tarix
1.	Mövzu 1: Davarın piroplamidiozları. Plan: 1. Qoyunların babeziozu. 2. Qoyunların piroplazmozu. 3. Qoyunların teyeriozu. 4. Qoyunların anaplazmozu.	2	
2.	Mövzu 2: Digər heyvanların piroplamidiozları. Plan: 1. Donuzların piroplazmozu. 2. Atların piroplazmozu. 3. İtlərin piroplazmozu.	2	
3.	Mövzu 3: Koksidiozlar Plan: 1. Koksidiozların biologiyası 2. Koksidiozların sistematikasını və diaqnozu	2	
4.	Mövzu 4: Koksidiozlar Plan: 1. Qaramalın eymeriozu. 2. Davarın eymeriozu. 3. Quşların eymeriozu (koksidiozu)	2	
5.	Mövzu 5: Qaramalın beznoitozu, trixomonozu və toksoplazmozu Plan: 1. Qaramalın beznoitozu. 2. Qaramalın trixomonozu. 3. Toksoplazmoz	2	
6.	Mövzu 6: Müxtəlif heyvanlarda iptidailərin törətdikləri xəstəliklər Plan: 1. Atların cütləşmə xəstəliyi. 2. Dəvələrin su-auru xəstəliyi. 3. Leyişmanioz 4. Donuzların balantidiozu	2	
7.	Mövzu 7: Akarologiya haqqında anlayış. Plan: 1. Buğumayaqlıların biomorfoloji xüsusiyyətləri. 2. Akarologiya haqqında anlayış. 3. Genələrə qarşı aparılan mübarizə tədbirləri.	2	
8.	Mövzu 8: Akarologiya. Genələrin biomorfoloji xüsusiyyətləri. Plan: 1. Genələrin biomorfoloji xüsusiyyətləri. 2. Otlaq və yataq genələrinin inkişafı və çoxalması. 3. Otlaq və yataq genələrinin xəstəliklərin yayılmasında rolu.	2	
9.	Mövzu 9: Qoturluq genələri və heyvanların qoturluq xəstəlikləri. Plan: 1. Qoturluq genələrinin törətdiyi xəstəliklər. Akarozlar 2. Psoroptozun (dəri səthi qoturluq) törədiciyi, inkişafı və əlamətləri. 3. Xorioptoz (dəri yeyən qoturluq) xəstəliyi.	2	
10.	Mövzu 10: Entomologiya. Plan: 1. Həşəratların morfologiyası və sistematikasını 2. Cücülərin (qan soran həşəratların) biomorfoloji xüsusiyyətləri.	2	

	3. Qansoran həşaratların müxtəlif xəstəliklərin yayılmasında rolu		
11.	Mövzu 11: Qaramalın mozalan (hipodermatoz) xəstəliyi. Plan: 1. Qaramalın dəri mozalanı xəstəliyinin törədicisi, inkişafı və əlamətləri. 2. Qaramalın dəri mozalanı xəstəliyinin müalicəsi və profilaktikası.	2	
12.	Mövzu 12: Davarların və atların mozalan xəstəlikləri. Plan: 1. Atların rinestros və qastrofilyoz xəstəlikləri 2. Qoyunların (mozalan) estrozunun törədicisi, inkişafı, müalicə və profilaktikası.	2	
13.	Mövzu 13: Qansoran qanadlı cücülərin biomorfologiyası. Plan: 1. Qansoran qanadlı cücülərin biomorfologiyası. 2. Göygöyünlər ,Hünülər ,mığmığalar və bitlər 3. Cücülərə qarşı aparılan mübarizə tədbirləri.	2	
14.	Mövzu 14: Qanadsız qansoran cücülər. Plan: 1. Qanadsız qansoran cücülərin ümumi xarakteristikası. 2. Taxtabiti,arıların braulyozu və birələri 3. Qanadsız buğumayaqlılara qarşı aparılan profilaktika və mübarizə tədbirləri.	2	
15.	Mövzu 15: Balıqlarda ibtidailərin törətdiyi xəstəliklər. Plan: 1. Balıqların arqulyozu(Balıq bitləri) 2. Balıqların ixtiofitiriozu. 3. Balıqların eymeryozu.	2	
Cəmi:		30 s.	

Laboratoriya – praktik məşqələ

		Saat	Tarix
1.	Mövzu 1: İbtidailərin biomorfoloji xarakteristikası.	2	
2.	Mövzu 2: Piroplazmidlərin morfoloji xüsusiyyətləri və səciyyəvi əlamətləri.	2	
3.	Mövzu 3: Piroplazmidozların diaqnostika üsulları. Qan və punktət yaxmasının hazırlanması və mikroskopiyası.	2	
4.	Mövzu 4: Koksidiyaların biomorfoloji xarakteristikası. Eymeriya və izosporanın quruluş sxemi. Koksidiyaları diaqnostika üsulları.	2	
5.	Mövzu 5: Eymeriyanın inkişaf mərhələləri və bioloji xüsusiyyətləri.	2	
6.	Mövzu 6: Trixomonadın və leyşmaniyanın quruluş sxemi.	2	
7.	Mövzu 7: Buğumayaqlıların biomorfoloji xarakteristikası və sistematikası.	2	
8.	Mövzu 8: Gənələrin morfoloji və bioloji xüsusiyyətlərinin sxematik icmal. İksod gənələri.	1	
Cəmi:		15 s.	

XI. Fənn üzrə tələblər:

Parazitologiya və invazion xəstəliklər fənni baytarlığın mühüm bölməsi kimi helmintozlar, protozoylar və araxnoentomozlar haqda ətraflı məlumatlar.Hər bir xəstəliyin törədicisini onun inkişafının xəstəliyin yayılmasını klinik əlamətlərini, dizqnozu, müalicə və profilaktikasını dərinlən tələbə bilməlidir.

XII. Fənnin tədrisi üçün nəzərdə tutulan tədris və öyrənmə metodları:

- mühazirə, seminar, praktiki tapşırıqlar;
- təqdimatlar, müzakirələr;
- müstəqil iş/araşdırma (məsələn, praktiki nümunələrlə iş);
- problemlərlə əsaslanan tədris;
- sahə işləri;
- qrup qiymətləndirilməsi;

Təhsildə nəzəriyyə və praktiki təlim arasında tarazlıq gözlənilməlidir. Əsas diqqət əmək bazarının dəyişən ehtiyaclarına uyğun olaraq praktiki bacarıqların gücləndirilməsinə yetirilməlidir.

XIII. Fənn üzrə təlim nəticələri:

Fənnin tədrisini uğurla başa vurduqdan sonra tələbə:

- Heyvanların, quşların, arı, və balıqların parazit xəstəliklərini səciyyələndirən xüsusiyyətlərini bilməlidir.
- Parazitizmin bioloji əsaslarını bilməlidir.
- Parazitoloji müayinənin əsaslarını bilməlidir.
- Parazitofauna haqqında biliklərə yiyələnə bilər.
- Canlı orqanizmlərin, xüsusilə heyvan orqanizminin bioloji quruluşunu və fəaliyyət mexanizmlərini izah edə bilməlidir.
- Zoonoz və parazit xəstəliklərin bioloji mahiyyətini və yayılma yollarını bilməlidir.
- Ətraf mühit amillərinin heyvan sağlamlığına təsirini qiymətləndirə bilər.
- Dərman bitkilərinin morfoloji və bioloji xüsusiyyətlərini tanıyır.
- Fitoterapiyanın baytarlıq praktikasında tətbiq imkanlarını əsaslandırır.
- Əldə etdiyi parazitoloji bilikləri gələcək peşə fəaliyyətində tətbiq edə bilməlidir.

XIV. Tələbələrin fənn haqqında fikrinin öyrənilməsi:

XV: I. Kollokvium sualları:

1. Qoyunların babeziozu.
2. Qoyunların piroplazmozu.
3. Qoyunların teyleriozu.
4. Qoyunların anaplazmozu.
5. Donuzların piroplazmozu.
6. Quşların eymeriozu (koksidiozu)
7. Atların piroplazmozu.
8. Atların nutalliozu.
9. İtlərin piroplazmozu.
10. Qaramalın eymeriozu.

II. Kollokvium sualları:

1. Dəvələrin su-auru xəstəliyi.
2. Donuzların balantidiozu.
3. Buğumayaqlıların biomorfoloji xüsusiyyətləri.
4. Akarologiya haqqında anlayış.
5. Gənələrə qarşı aparılan mübarizə tədbirləri.

6. Gənələrin biomorfoloji xüsusiyyətləri.
7. Otlaq və yataq gənələrinin inkişafı və çoxalması.
8. Otlaq və yataq gənələrinin xəstəliklərin yayılmasında rolu.
9. Qoturluq gənələrinin törətdiyi xəstəliklər. Akaroz.
10. Psoroptozun (dəri səthi qoturluq) törədiciyi, inkişafı və əlamətləri.

XVI. İmtahan sualları:

1. Qoyunların babeziozu.
2. Qoyunların piroplazmozu.
3. Qoyunların teyleriozu.
4. Qoyunların anaplazmozu.
5. Donuzların piroplazmozu.
6. Donuzların balantidiozu.
7. Atların piroplazmozu.
8. Atların nutalliozu.
9. İtlərin piroplazmozu.
10. Qaramalın eymeriozu.
11. Davarın eymeriozu.
12. Quşların eymeriozu.
13. Qaramalın beznoitozu.
14. Qaramalın trixomonozu.
15. Atların cütləşmə xəstəliyi.
16. Dəvələrin su-auru xəstəliyi.
17. Donuzların balantidiozu.
18. Buğumayaqlıların biomorfoloji xüsusiyyətləri.
19. Akarologiya haqqında anlayış.
20. Gənələrə qarşı aparılan mübarizə tədbirləri.
21. Gənələrin biomorfoloji xüsusiyyətləri.
22. Otlaq və yataq gənələrinin inkişafı və çoxalması.
23. Otlaq və yataq gənələrinin xəstəliklərin yayılmasında rolu.
24. Qoturluq gənələrinin törətdiyi xəstəliklər. Akaroz.
25. Psoroptozun (dəri səthi qoturluq) törədiciyi, inkişafı və əlamətləri.
26. Xorioptoz (dəri yeyən qoturluq) xəstəliyi.
27. Cücülərin (qan soran həşəratların) biomorfoloji xüsusiyyətləri.
28. Qansoran həşəratların müxtəlif xəstəliklərin yayılmasında rolu.
29. Qaramalın dəri mozalanı xəstəliyinin törədiciyi və əlamətləri.
30. Qaramalın dəri mozalanı xəstəliyinin müalicəsi və profilaktikası.
31. Atların mozalan xəstəliyi.
32. Rinestroz və qastrofilyoz xəstəlikləri.
33. Qoyunların (mozalanı) estrozu.
34. Qansoran qanadlı cücülərin ziyankarlıq xüsusiyyətləri.
35. Cücülərə qarşı aparılan mübarizə tədbirləri.
36. Qanadsız qansoran cücülərin ümumi xarakteristikası.
37. Buğumayaqlılara qarşı profilaktika və mübarizə tədbirləri.
38. Balıqların ixtiofitiriozu.
39. Taxtabiti, arıların braulyozu və birələri.
40. Balıqların eymeriozu.

"Parazitologiya və invazion xəstəlikləri -2" fənninin sillabusu – 6007004 "Baytarlıq təbabəti" ixtisasının tədris planı və fənn proqramı əsasında tərtib edilmişdir. Sillabus "Baytarlıq və zoomühəndislik elmləri" kafedrasında müzakirə edilərək təsdiq olunmuşdur. (13 fevral 2026 -cı il protokol № 11)

Fənn müəllimi: dos. R.M.Bilalov

Kafedra müdiri: dos. R.M.Bilalov